

" وقف جسد "

علم آناتومی مطالعه ساختمان بدن موجودات زنده و ارتباط ساختمانی آنها با همدیگر است. تدریس درس آناتومی همراه با عکس و فیلم، استفاده از مولاژ و در نهایت هم استفاده از جسد انسان است. بنابراین " **وقف جسد** " از موضوعاتی است که برای آموزش دانشجویان پزشکی و رشته‌های مرتبط با آن بسیار لازم و ضروری است.

لذا اهدای جسد یک عمل انسان‌دوستانه است و همان‌گونه که از اسم آن مشخص است، اهداست .

به همین منظور افراد داوطلبی هستند که بلافاصله پس از مرگ، جسدشان دفن نمی‌شود و پیکر آنها طبق وصیت خودشان و البته رضایت اولیای دم ، برای مقاصد مختلفی اهدا می‌شود که یکی از آنها اهدای جسد برای همین امور آموزشی و پیشرفت علم است چراکه پزشکان آینده باید قبل از اینکه با بیماران خود روبرو شوند و تیغ جراحی به دست گیرند، تجربه مواجهه با بدن واقعی انسان را داشته باشند تا در میدان عمل دچار تنش نشوند و از

پس کار بر بیایند. برای مقاصد آموزشی سن جسد خیلی مهم نیست فقط گاهی جنسیت در مراکزی که مختص آموزش های تخصصی است مهم است ، اما چیزی که مهم است اینکه جسد باید سالم باشد یعنی بدون شکستگی، سوختگی و قطع عضو باشد.

پس باید اجساد سالم را برای مقاصد آموزشی به دانشگاه های علوم پزشکی تحویل دهیم تا دانشجویان با ساختار طبیعی بدن آشنا شوند بنابراین هر فردی که تمایل به اهدای جسد داشته باشد، می تواند آمادگی خود را اعلام کند و شرایط گفته شده صرفا مربوط به اهدای جسد برای امور آموزشی و دانشگاه هاست .

در واقع گرچه روند کلی اهدای کالبد برای مقاصد آموزشی، نسبت به گذشته صعودی شده و تلاش بر این است که نیاز دانشگاه ها تامین شود؛ اما همچنان کمبودهایی هم وجود دارد . خصوصا اینکه در سال های اخیر با شیوع کرونا نیز روبه رو شدیم و این موضوع بر محدودیتها اضافه کرده است . به همین دلیل این **موضوع نیاز به توجیه و تبلیغ بیشتری دارد تا مردم راحت تر به آن رضایت دهند و کمبود فعلی جسد جبران شود .**

اگر فردی در زمان حیات خود هم وصیتی در این خصوص کرده باشد ، باز هم بعد از درگذشت ایشان موظف هستیم رضایت خانواده وی را اخذ کنیم و به همین دلیل از همان ابتدای ابراز تمایل فرد داوطلب برای قرارگیری در فهرست اهدا کنندگان بالقوه ما با خانواده ایشان در ارتباط خواهیم بود و به آن ها مشاوره می دهیم تا حتی المقدور بتوانیم رضایت خانواده شان را نیز برای این امر خداپسندانه داشته باشیم . بنابراین قبل از ثبت نام ، سوال می شود که آیا خانواده متقاضی موافق این کار است یا نه و اگر موافق بودند مشخصات کامل، نشانی و اطلاعاتی که مورد نیاز است به همراه کپی شناسنامه و کارت ملی در دفتر حقوقی دانشگاه از متقاضی دریافت و پس از پر کردن فرم مخصوص اهدای جسد به یکی از دفاتر اسناد رسمی معرفی می گردند تا به طور کتبی موافقت خود را برای اهدای پیکر پس از مرگ اعلام کند .

البته باید به این نکته هم اشاره کرد که موافقت کتبی در دفترخانه هم نمی تواند آنقدرها کار را راحت کند چراکه خانواده ای حتی با وجود موافقتنامه محضری متقاضی اهدای پیکر، اگر نخواهند پیکر عزیزشان را پس از فوت در اختیار پزشکی قانونی بگذارند قانون با آنهاست و اهدای جسد انجام نمی شود. پس ما به همه متقاضیان می گوییم که اول خانواده های تان را از

نیت خود آگاه کنید و پس از موافقت آن‌ها درخواست اهدای پیکر کنید تا زمان اهدا هیچ مشکلی به وجود نیاید.

وقتی فردی که دارای کارت داوطلب اهدای جسد است، فوت می‌کند، پزشکی قانونی با خانواده این فرد مرتبط می‌شود، یا در مواردی با توجه به وصیت این افراد، خانواده به سراغ پزشکی قانونی آمده و درخواست اهدای جسد را مطرح می‌کنند. بنابراین فردی که در فهرست ثبت نام شده‌های اهدای جسد باشد در هر شهرستانی که فوت کند کافی است بستگانش موضوع را به پزشکی قانونی همان شهرستان اطلاع دهند.

در ادامه پیکر فردی که برای انجام مقاصد آموزشی، اهدای کالبد کرده است، به بهشت زهرا(س) منتقل شده و تمام مراحل و اقدامات و تشریفات قانونی و شرعی لازم برای متوفی اهدای جسد انجام و جواز دفن هم صادر می‌شود، اما فرد دفن نمی‌شود و بعد از انجام تشریفات مذهبی، جسد برای طی مراحل و فرآیند آماده سازی و استفاده مراکز علمی به پزشکی قانونی مرکز ارسال می‌شود. به طور متوسط با توجه به اعضا و نحوه نگهداری پیکر متوفی در کمتر از ۳۶ ساعت پس از فوت این فرآیند شروع می‌شود. از آنجایی که بلافاصله بعد از فوت مراحل فساد آغاز می‌شود، می‌بایست جسد اهدایی شرایط فیکس و نگهداری را طی کند تا بافت‌ها دچار فساد نشود. این امر توسط مواد ثابت کننده و خاصی انجام می‌شود و به این منظور داروهایی به جسد تزریق می‌شود و در محلول‌هایی برای میکروب زدایی نگهداری می‌شود و این زمان حداقل ۳ تا ۶ ماه طول می‌کشد.

در حال حاضر به دلیل محدودیت‌ها و کمبودهایی که در تعداد جسد داریم هر جسد به مدت ۳ تا ۴ سال برای امور آموزشی دانشگاه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. در حالی که اگر شرایط بهتر باشد هر جسد باید برای حداکثر ۲ تا ۳ ترم در دانشگاه‌ها مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین جسدی که به دانشگاه‌های علوم پزشکی رفته ممکن است ۲ تا ۴ سال پس از مرگ به خاک سپرده شود.

در نهایت بعد از اینکه مطالعات علمی در دانشگاه انجام شد با همان جواز دفن، و با تمام اعضا و رعایت حرمت جسد دفن می‌شود و اگر بستگان تمایل داشته باشند به آنها هم اطلاع داده خواهد. لازم به ذکر است اگر متوفی در وصیتنامه خود و یا خانواده‌اش هنگام مصاحبه جهت اهدا، قیدی نگذارند، این پیکرها معمولاً در بهشت زهرا (س) دفن می‌شوند و اگر شرایطی درباره

محل دفن گذاشته باشند هم آن شرایط جهت تدفین پیکر لحاظ می‌شود.

از لحاظ قانونی و شرعی، هیچ منعی برای اهدای پیکر وجود ندارد. ما از بعد انقلاب، فتوای حضرت امام (ره) را داریم که تصریح کردند اگر حیات انسان‌های دیگر منوط به تشریح جسد باشد، اشکالی ندارد. نزد مردم شاید تصور کاری که در اتفاق تشریح با جسد می‌شود، مانع استقبال عده‌ای باشد درحالی که زیر خاک اتفاق بهتری در انتظار بدن‌مان نیست. جسم ما به هر حال از بین می‌رود فقط، چون اتفاقات زیر خاک جلوی چشم نیست، تصویر دردناکی از آن هم وجود ندارد. لازم به ذکر است در دانشگاه با نهایت احترام با پیکرها برخورد می‌شود؛ هم به عنوان انسانی که فوت کرده و هم به عنوان فردی که خودش را وقف علم کرده است.

انشالله با یاری ایزد منان همچنان شاهد تداوم این امر خدایسندانه باشیم.

تهیه کننده: سیده رضوان موسوی- کارشناس ستادی اهدا عضو